

Österåker kommuns lägesbild och åtgärdsplan enligt lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete

Sammanfattning

Österåkers kommun har påbörjat arbetet med en lägesbild enligt *Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete* som antogs 1 juni 2023. I ärendet lyfts kartläggningen och önskad riktning på det fortsatta arbetet. Slutsatsen från förvaltningen är att arbetet med lägesbilden måste fördjupas ytterligare innan den tas upp för politisk behandling i sin helhet, men i tjänsteutlåtandet ges en delrapportering av de slutsatser som kartläggningen hittills landat i.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att

1. Anta delrapporteringen av lägesbilden och förslag på åtgärdsplan gällande det brottsförebyggande arbetet.
2. Kommundirektören får i uppdrag att ta fram en fördjupad lägesbild, samt en detaljerad handlingsplan i enlighet med slutsatserna i tjänsteutlåtandet. Återrapportering ska ske i Kommunstyrelsen senast i oktober.

Bakgrund

Bestämmelserna i lagen syftar till att säkerställa att kommunerna tar samordningsansvaret för det brottsförebyggande arbetet inom sitt geografiska område och att det förebyggande arbetet som bedrivs är kunskapsbaserat. Det brottsförebyggande arbetet ska ha sin grund i en aktuell lägesbild över kommunen där det framgår vilken brottslighet som präglar kommunen, omfattning och konsekvenser, men även annan information av betydelse i sammanhanget så som underlag från kommunens olika förvaltningar och civilsamhället. Med lägesbilden som underlag ska en åtgärdsplan tas fram.

Kommuner ska minst vartannat år uppdatera lägesbilden och följa upp åtgärdsplanen. Kommunstyrelsen ansvarar för ledningen av kommunens brottsförebyggande arbete och för att kontinuerligt rapportera om det brottsförebyggande arbetet till Kommunfullmäktige. I förarbeten till *Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete* läggs stort fokus på det våldsförebyggande arbetet och det tidigt förebyggande arbetet. Det våldsförebyggande arbetet ska implementeras tidigt i barns liv, redan i förskolan. Mycket av att det tidigt brottsförebyggande arbetet behöver ske i förskola, skola och socialtjänst.

I arbetet med lägesbilden har en första kartläggning av den faktiska brottsligheten i kommunen genomförts, samt en kartläggning av de verksamheter som arbetar med främjande och förebyggande insatser, framförallt inriktade mot barn och unga. Insamlingen av fakta har i stor utsträckning utgått från olika typer av statistik, exempelvis gällande antalet polisanmälda brott, polisens trygghetsundersökning, Embrace (ett lägesbildsverktyg), Kolada, Med målen i sikte (enkät i förskola och skola) och ungdomsenkäten LUPP. Lägesbilden har också utgått från den forskning som finns kopplat till området.

Kartläggningen har genomförts av avdelningen för säkerhet, trygghet och civil beredskap i samråd med den sociala preventionsgruppen där de flesta av kommunens förvaltningar är representerade. Kartläggningsarbetet har också redovisats för kommunledningsgruppen under arbetets gång.

Slutsatsen är att arbetet med lägesbilden måste fördjupas ytterligare innan den kan tas upp för politisk behandling i sin helhet, men i tjänsteutlåtandet ges en delrapportering av de slutsatser som kartläggningen hittills har kunnat landa i.

Delrapportering lägesbild

Det är viktigt att komma ihåg att de allra flesta barn och unga mår bra och utvecklas positivt i samhället. De har föräldrar som har välfungerande uppfostringsstrategier med en god balans mellan positiv uppmärksamhet, tydliga förväntningar och som även kan sätta gränser vid behov.

Forskningen är idag enig om vilka riskfaktorer som kan kopplas till en antisocial utveckling och vilka skyddsfaktorer som bidrar till att unga inte hamnar i utanförskap. Det är inte endast barn som är impulsiva och risktagande, eller barn som har svårt att klara skolan, som löper en högre risk för en antisocial utveckling. Risk- och skyddsfaktorer samverkar och samvarierar och riskfaktorer som negativ attityd, bristande föräldratillsyn och stöd, kriminella kamrater och att bo i områden där det förekommer kriminalitet är också riskfaktorer som har betydelse. I kartläggningen framkommer att fler flickor visar tecken som tyder på psykisk ohälsa, än pojkar, speciellt i högstadiet. Samtidigt visar forskning visar det framför allt är

pojkar och män som står för våldet, kriminaliteten och den organiserade brottsligheten. Att arbeta med barn och unga är en komplex fråga som kräver en struktur för samverkan, styrning, systematik och långsiktighet. Det är en fråga som väver samman kommunala aktörer, som skola och socialtjänst, i samverkan med polis och civilsamhället.

Även om tonvikt på det förebyggande arbetet ska ligga på barn och unga så har kartläggningen även synliggjort andra utsatta målgrupper. När det gäller den faktiska brottsligheten sticker bedrägerier mot äldre ut där Österåker är en av kommunerna i länet med högst andel anmälda brott. Kommunen arbetar förebyggande i samverkan med polisen mot bedrägerier genom informationsinsatser, både mot äldre och mot yrkesgrupper som arbetar med gruppen äldre i Österåkers kommun. Insatsernas effekt behöver framöver utvärderas för att se om de ger det resultat som efterfrågas eller om andra typer av insatser behöver genomföras.

Andra brott som har lyfts fram särskilt i kartläggningen är brott i parrelationer, barnfridsbrott och brott där förövaren är ung.

Brott i parrelation är det mest anmälda våldsbrottet i Österåker under föregående år. En stor andel våldsutsatta anmäler aldrig de övergrepp som de utsätts för i den nära relationen och en uppskattning är att runt en fjärdedel av våldet i nära relationer polisanmäls. Utöver brott i parrelationer tillkommer även sedan 2021 brottsrubriceringen barnfridsbrott i de fall misstanke finns om barn som bevittnat våld i hemmet.

När det gäller unga i ålder 15–17 år som misstänks för brott ligger polisanmälda brott på samma nivå under de senaste tre åren. Den vanligaste brottstypen som målgruppen blir misstänkta för är narkotikabrott innehav och eget bruk samt stöld från butik. Barn under 15 år är inte straffmyndiga, men statistiken visar att antalet anmälningar mot barn under 15 år har ökat under föregående år. Vanligaste brotten de misstänks för är stöld ur butik, följt av våldsbrott såsom misshandel och olaga hot samt narkotikabrott.

Generellt är den upplevda känslan av trygghet är hög i kommunen, det visar både SCB:s medborgarundersökning och polisens trygghetsundersökning. I kartläggningen framgår dock att det finns geografiska områden i kommunen där den upplevda tryggheten i offentlig miljö är betydligt lägre än i resten av Österåker.

Förvaltningens slutsatser

Sammanfattningsvis kan sägas att Österåkers kommun redan har många grundläggande delar på plats gällande det brottsförebyggande arbetet. Dels har kommunen antagit ett flertal övergripande styrdokument som vägleder

verksamheterna i deras förebyggande arbete. Ett socialt hållbarhetsprogram är också på väg fram som kommer att ha betydelse för det främjande och förebyggande arbetet gällande trygghet och folkhälsa. Dessutom finns flertalet främjande och förebyggande insatser på plats, både inom kommunens egna verksamheter och inom civilsamhället. Men det finns även utvecklingsområden som behöver prioriteras framåt för att komma ännu längre i det brottsförebyggande arbetet.

Åtgärder som ska prioriteras framåt är:

- Säkerställa att kommunens verksamheter, då särskilt förskola, skola, socialtjänst, integration, Trygg i Österåker, vård- och omsorg, samt den öppna ungdomsverksamheten, arbetar systematisk med det främjande och förebyggande arbetet. Särskilt fokus ska ligga på generell våldsprevention i tidiga åldrar och tidiga riktade insatser i de fall problematik identifieras. Arbetet ska vara kunskapsbaserat och utgå från beprövade metoder.
- Stärka både den interna och externa samverkan med fokus på det brottsförebyggande arbetet. I detta arbete ska kommunen ha en samordnande roll.
- Säkerställa att de befintliga styrdokument och de politiskt antagna inriktningarna gällande det förebyggande arbetet är väl implementerade i kommunens verksamheter.
- Säkerställa att det brottsförebyggande arbetet följs upp på ett adekvat sätt och i så stor utsträckning som möjligt integreras i kommunens ordinarie processer för planering och uppföljning.

Förvaltningen anser att ett uppdrag bör ges till Kommundirektören att utifrån ovanstående åtgärder ta fram en mer detaljerad handlingsplan där dessa prioriterade åtgärder konkretiseras, fördelas och tidsätts. Kommundirektören får även i uppdrag att se till att en fördjupad lägesbild tas fram.

Staffan Erlandsson

Kommundirektör

Digitala Signaturer